

והוא הדין בכסוי דם הכוי¹⁹. והוא הדין לכל ספק מצוה²⁰. (יד במ"פ חסירה החתימה. קי א) נוסחת השאלה בד"ל. יכול ישראל לעשות פריעה לעכו"ם, או לא. ואם יש חילוק בין נוצרים לישמעאלים בזה. (ב במ"ב. המותר לישראל לקבל זאת ע"ע, אם לאו. ג) בד"ל. ואגב האר ענינו בפירוש הברייתא, ישראל. (ד נוסחת תשובה א בד"ל. מותר לישראל לעשות פריעה לעכו"ם. רוצה לומר, אם העכו"ם חתך הערלה ואז נבהל יכול ישראל לגמורו. דהא עכו"ם שעשה מצוה נותנין לו שכר מצוה אך אינו כמי שהוא מצווה, הא מיהא שכר מצוה בידו והתורה אמרה ככס כגר, וכל הרוצה להתגייר, יבא ויתגייר. ואין כופין אותו לקבל תורה ומצות אבל כופין אותו לקבל עליו מצות שנצטוו בני נח. וזהו גר תושב, וצריך לו שיקבל בפני שלשה חברים, וכמו שתראה בברייתא לדבי אליעזר בן יעקב. וכבר כתבנו בחבורנו. (הלכות מלכים פרק שמיני).

קי

השאלה השלישית¹.

שאלה א. [א] במילת הגוים והערלים, אם מותר שיתעסק בזה ישראל, אם לא ב. [ב] ואם יש הפרש בין הישמעאלים והנוצרים בזה, אם לא.

[ג] ומה פירוש הבריתא. תנו רבנן, ישראל² מל את הגוי לשם גר. לאפוקי משום מוראנא, דלא. וגוי לא ימול את ישראל וכו'. מה השמיענו באמרו, ישראל מל את הגוי לשם גר.

התשובה. [א] מותר לישראל למול את הגוי אם כוונת הגוי לכרות הערלה ולהסירה³. לפי שכל מצוה שעשאה הגוי, נותנין לו

וכן מבואר בפרי חדש או"ח סז, א לחלק בין ספק כטומטום ואנדרוגינוס במילה שיש ספק בעיקר החיוב, לספק קרא קריאת שמע שיש חיוב ברור ונולד הספק אחר החיוב, שיחזור ויקרא ויברך. והמרכבת המשנה שם כתב בדעת רבינו, שהתורה בלשון ודאי נאמרה, ובי נפק"מ בדבר, הא', שאיסורי לאו אינם אסורין על הספק, והבי', שמינים או מצבים שהם ספק כמילת אנדרוגינוס, כיסוי דם הכוי או דין יו"ט שני אינם מחויבים מן התורה על הספק, ולכך אין יכול לברך על ספיקו. אבל מאידך כל ספק קיום, ודאי שעד שלא קיימו בודאי, עדיין לא יצא חיובו שמן התורה, ולכך צריך לברך על עשייתה. וראה עוד מעשה רוקח מילה שם, מכתם לדוד או"ח יז וחתם סופר חידושים שבת כג, א ד"ה אלא שבתשובתו. ¹⁹ הכסף משנה שם ד"ה כלאים כתב, שבכלאים ובכוי מכסה ואינו מברך מאותו הטעם שמספק אין לברך. והערוך השלחן יו"ד טז, כח כתב, שרבינו דקדק וכתב דוקא כוי, אבל כלאים בלאו הכי אין לברך, שדינו כדין דם שנתערב בדם אחר או במים, שצריך שיהיה מראה הדם הצריך כיסוי, ניכר. ²⁰ הר"ש משאנץ הקשה ממה שאמרו בביצה ח, ב שהטעם שכוי אין מכסין דמו ביום טוב שלא יבוא לאכול חלבו, דמדאמרו לו לכסות ביום טוב ודאי חיה הוא, ואם במקום ספק אין מברכין, כדעת רבינו, איך יטעה מאחר שמכסה בלא ברכה. וראה אור שמח מילה שם מש"כ לישב דברי רבינו.

קי מתורגם. אמשטרדם ס. לפסיה סח. פריימן קכד. בלאו קמח. ¹ מתוך קובץ תשובות רבינו לתלמידי רבינו אפרים. ² ע"ז כו, ב. ³ ראה נוסחאות ותרגומים. וחילוק גדול בין הנוסחאות, בין בשאלה ובין בתשובה, אם התיר רבינו למול עכו"ם שכוונתו להמול כצווי ה' או שהתיר רק לעשות פריעה אחר שכבר מל העכו"ם אלא שלא גמר מילתו. וצריך ליתן

בא"י אל' מ"ה אקב"ו לגמור את ההלל בין יחיד בין צבור, אף על פי שקריאת ההלל מצוה מדברי סופרים, מברך עליה אק"ב וצונו, כדרך שמברך על המגילה ועל העירוב, שכל ודאי של דבריהם מברכין עליו. אבל דבר שהוא מדבריהם ועיקר עשייתן לו מפני הספק, כגון, מעשר דמאי אין מברכין עליו, ולמה מברכין על יום טוב שני והם לא תקנוהו אלא מפני הספק כדי שלא יזלזלו בו. והשיגו הראב"ד. זה הטעם לאב"י (שבת כג), אבל רבא חלק עליו ואמר, שאין הטעם לדמאי אלא מפני שרוב ע"ה מעשרין הם אבל ספק אחר אפילו בדרבנן מברכין. וראה שם מגיד משנה. וז"ל. וזו דעת רבינו והגאונים ז"ל לפרש, דרבא לא פליג אהאי טעמא דאב"י, דהא בהדיא אמרינן בברכות (כ, א), ספק קרא ק"ש ספק לא קרא אינו חוזר וקורא ק"ש. מ"ט, ק"ש דרבנן. אלמא כל ספק דדבריהם לא בעי מיהדר וברוכי, אלא טעמא דרבא, כיון דתקינן רבנן וגזרו על הדמאי כמצוה של דבריהם ממש, הוה להו לתקוני בברכה אלא משום דרוב עמי הארץ מעשרין הן, עבוד רבנן היכרא דלא לימרו כדאורייתא דמי להו לרבנן. ומכאן למדו הגאונים ז"ל לספק מילה שאין מברכין עליה. וזה כדעת הרמב"ן ז"ל. אבל הר"א ז"ל סבור דרבא פליג אדאב"י, ולרבא כל ספק אפילו בדרבנן בעי ברכה. וכן כתוב בהשגות וקבלת הגאונים תכריע. ע"כ. וראה שם לחם משנה שהאריך מאד בביאור הסוגיא בשבת לדעת רבינו מחד וחכמי לוניל והראב"ד מאידך, והאריך להקשות על המ"מ. וגם האריך בביאור תשובתינו. ובתוך דבריו שם כתב שצריך לומר שהרב המגיד לא ראה תשובת רבינו זו. מאידך, ראה ביאור הגר"א אורח חיים תרפת, ד. ז"ל. והרמב"ם בפ"ג מהלכות מגילה וחנוכה חזר ממ"ש בתשובה דרבא פליג אאב"י, ושם ס"ל דל"פ אלא שהוסיף, ולכן ס"ל דאף תקנה מחמת ספק דאורייתא א"צ ברכה. ע"כ. וראה עוד בלח"מ הנ"ל, שבתו"ד כתב בביאור שיטת רבינו,

עליה שכן, אלא שאינו כמו שהוא מצוה ועושה⁴. ובלבד שיעשנה והוא מודה בנבואת משה רבינו שצווה אותה בשם ה' יתעלה ומאמין בזה, לא שיעשנה מחמת זולתו או על פי דעה שראה לעצמו⁵. כמו שנתבאר בבריתא של ר' אליעזר בן יעקב⁶ וכמו שביארנו אנו בסוף חיבורנו הגדול⁷.

[ג] ומאחר⁸ שאמרה הבריתא ישראל מל את הגוי לשם גר - וזה ברור וידוע שמי שנתגייר ימול - היה עולה בדעתנו שלא אמרה לשם גר אלא למעוטי מילת הגוי, שאסור למולו וישאר⁹ בגיותו גוי מהול. לזה ביאר לנו התלמוד, שאין ענין לשם גר למעוטי לשם מילה והוא גוי, אלא למעוטי מוראנה. ר"ל, אם היה בו חוליה¹⁰ בראש הערלה, אסור לישראל לזנות אותה כדי לרפאתו ולהצילו - אף על פי שיש בכריתתה צד מסוים של מצוה¹¹ - הואיל ואין כוונתו למילה ואינו מתכוון אלא להתרפאות לבד, הרי זה אסור.

וזה הדין מיוסד על העיקר הידוע, אסור להציל גוי מכליון, לאומרם⁸, הגוים והכותים⁹ לא מעלין ולא מורידין. וזה הדין למדים מאומרו יתעלה¹⁰ ולא תחנם, ואינו על ענין שאסור למול גוי.

[ב] ואין הפרש בזה בין הישמעאלי והנוצרי. וכל זמן שיבוא אלינו שנמול אותו לשם מילה מותר לנו למולו אף על פי שהוא נשאר בגיותו¹¹.

אומות העולם אלא מחכמיהם. וראה עוד תולדות אדם ח"ב, השמטות לח"א, שר"ז מוילנא הראה מקור דברי רבינו [במשנה תורה] במדרש מפורש: חסידים שמענו שיש להם חלק לעולם הבא. חכמים לא נתפרש לנו. איזה חסיד, זה המקבל עליו שבע מצות מפני שהן כתובין בתורה. חכם, זה העושה אותן מפני שקול דעתו. 8. עבודה זרה כו, א. 9. בנוסח הגמרא שלפנינו: ורועי בהמה דקה. ורבינו כתב בהלכות רוצח ד, יא ורועי בהמה דקה מישראל וכיוצא בהן. 10. דברים ז, ב. 11. לשון רבינו בהלכות מילה ג, ז, גוי שצרך לחתוך ערלתו מפני מכה או שחין שנוולד בה אסור לישראל לחתוך לו אותה. שהגויים לא מעלין אותן מידי מיתה ולא מורידין אותן אליה. ואף על פי שנעשית מצוה ברפואה זו, שהרי לא נתכווין למצוה. לפיכך אם נתכווין הגוי למילה מותר לישראל למול אותו. וראה כסף משנה שם. וז"ל, פרק שני דע"ז (כו, ב) ת"ר ישראל מל את העכו"ם לשום גר לאפוקי משום מורנא דלא. ופירש"י לשום מורנא תולעת שיש לו בערלתו דלא דאסור לרפאותו בחנם דהא אמרן לא מעלין ולא מורידין. ונראה שמפרש רבינו ישראל מל את העכו"ם לשום גר אף על פי שיש לו מורנא. וז"ש ולפיכך אם נתכווין העכו"ם למילה מותר וכו', כלומר אף על גב דאית ליה מורנא שפירש שכוונת רבינו במילה לשם גירות שאף שיש לו מורנא מותר למולו. ע"כ. וכ"כ בב"י לפרש דברי רבינו. וראה עוד טור יו"ד רסח. כתב הרמב"ם. עכו"ם שבא לחתוך ערלתו מפני מכה או מפני שחין שנוולד לו בה, אם נתכווין למילה, מצוה לישראל למול אותו. ע"כ. ופי' שם הב"ח. בסוף הלכות מילה כתב כן. וטעמא, מדתניא בפ"ב דעבודה זרה, ישראל מל את הגוי לשום גר. לאפוקי לשום מורנא - דלא. ופירש הרב, דאי במל את הגוי לשום גר בדליכא מורנא, לא איצטרך למיתני אלא הכי קאמר, אפילו בדאיכא מורנא מל

(ה) בת"ק. רעיון שנראה לו. ו) נוסחת ד"ל לקטע זה. ומה שאמרה הבריתא, ישראל מל את הגוי לשם גר, זה פשוט, שמי שנתגייר ימול ויעשה פריעה, קא סלקא דעתין, דמה שאמר לשם גר, למעוטי מילת הגוי. ואם כן אי אפשר לפרועו וישאר בגיותו גוי מהול, לזה ביאר הש"ס, שמה שאמר לשם גר, לאו למעוטי מילה אלא למעוטי מוראנה. דהיינו, אם יצא לו חולי או תולעת בראש הערלה, אינו יכול הישראל לחתוך הערלה כדי שיבריא, כי אין בחתוכה שום מצוה אלא רצונו הוא להתרפא. לזה פירש הש"ס, שאין כונת לשם גר לאפוקי מילה. ז) במ"ב. ואסור למולו אם ישאר בגיותו. ח) בד"ל. אם היה בו חולי או תולעת. בת"ק. אם היתה בו מחלת עור. ט) במ"ב. אף על פי שבכריתותיו אופן מה מן המצוה. י) נוסחת ד"ל לתשובה ב. ואין חילוק בזה בין עכו"ם לשאר וכו' הבא למול ולהפרע לשם מצוה, יכולים אנו למולו כדת מה לעשות.

טעם לנוסחא זו, מדוע ההיתר הוא רק לפריעה, הלא טעם רבינו לכאורה מועיל גם למילה שלמה. 4. לשון רבינו בהלכות מלכים י, ב, נח שרצה לעשות מצוה משאר מצוות התורה כדי לקבל שכר אין מונעין אותו לעשות אותה כהלכתה. 5. ראה נוסחאות ותרגומים. ונוסחת ד"ל נוסף שהוא מקבל עליו להיות גר תושב. ונראה שהוא תנאי בהיתר המילה. גם במשנת ר"א ובחיבור רבינו שאליהם מפנה רבינו נראה כך. 6. מצינו במשנת רבי אליעזר פרשה ו, אבל חסידי אומות העולם כיון שהן עושין שבע מצוות שנצטוו בני נח עליהן הן וכל דקדוקיהן הן נקראים חסידים. במה דברים אמורים כשעושין אותן ואומרים מכם שצוה אותנו אבינו נח מפי הגבורה אנו עושין. ואם עשו כן הרי הן יירשו העולם הבא כישראל... אבל אם עשו שבע מצוות ואמרו מפי פלוני שמענו או מדעת עצמן שכן הדעת מכרעת או ששיתפו שם עבודה זרה אם עשו כל התורה כולה אין לוקחין שכרן אלא בעולם הזה. ולכאורה לזה כוון רבינו. ויש להעיר שבריתא זו מיוחסת לרבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי. וכן גם דעת רבינו, ראה בספר המצוות לרבינו מצוה ה, ובמשנתו של ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אמרו, מנין לעיקר תפילה מצוה וכו'. והוא מופיע בחיבור זה פרשה יב, ואילו כאן מתייחס רבינו לבריתא שחיברה ראב"י. 7. מלכים ח, יא. [כינוי זה למשנה תורה מופיע במהדורותינו תשובות כב צז קב קי קמא קמב רמ שח שיש [בלאו קכא ריג קמא קנ קכה קכט קכח [א] וקמח [א] וקצו]. לשון רבינו שם, כל המקבל שבע המצוות ונזהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא. והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקדוש ברוך הוא בתורה והודיענו על ידי משה רבינו, שבני נח מקודם נצטוו בהן. אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת, אין זה גר תושב ואינו מחסידי